

Mats Larsson

ATT ÖVERSÄTTA HRABALSKT TALSPRÅK

Det talade språket, pratet människor emellan när de träffas, snacket på platser där folk dagligen stöter på varandra är det viktigaste elementet i Bohumil Hrabals berättelser. Det är det talade språket som bidrar till att ge Hrabals prosa dess omisskännliga egenart och gör att hans historier får en prägel av absolut autenticitet över sig. I farbror Pepins gestalt, skomakare och överdådig historieberättare som spelar en mer eller mindre framträdande roll i ett flertal av Hrabals berättelser¹, kulminerar och firar det talspråkliga draget stora triumfer. Mot den bakgrunden är det av största vikt att åstadkomma en så kongenial översättning som möjligt av de stora mängder direkt tal som hans berättelser innehåller. Svårigheten att göra det hrabalska talspråket rättvisa är säkerligen en orsak till att Hrabal än så länge är så sparsamt översatt till svenska.²

I det följande kommer jag att granska några exempel på hur hrabalskt talspråk har översatts till svenska och vidare dis-

¹Pepin är huvudpersonen i *Taneční hodiny pro starší a pokročilé*, Prag 1964 och finns med i *Postřižiny*, Prag 1976, *Městečko, ve kterém se zastavil čas*, Innsbruck 1978 *Krasosmutnění*, Prag 1979 och *Harlekýnovy milióny*, Prag 1981.

²På svenska finns berättelsesamlingen *Annons om huset där jag inte längre vill bo*, Stockholm 1968 och berättelserna *Prags julkrubbor*, i antologin *Ny tjeckisk och slovakisk prosa*, Stockholm 1965, *Ånglaögon*, i *Horisont* 1975: 6 och den från tyskan översatta *Bambini di Praga*, i *Komma* 1973: 2; dessutom boken *Jag har betjänat kungen av England* (Askelin & Hägglund 1985).

kutera hur man enligt min mening kan gå tillväga för att få till stånd en översättning som bevarar den hrabalska mustighe- ten i tal och tankar. Granskningen av översättningsexem- plen och diskussionen av tillvägagångssättet koncentreras i stort sett uteslutande till den morfologiskt-fonologiska nivån: d.v.s. jag undersöker hur man ortografiskt har behandlat och bör behandla morfologiska och fonologiska talspråksmarkörer hos Hrabal. Beträffande de övriga nivåerna, syntax och lexi- kon, nöjer jag mig med att konstatera att det är betydligt lättare och samtidigt nödvändigt att åstadkomma en god öve- rensstämmelse mellan original och översättning i fråga om des- sa; i annat fall skulle resultatet bli en dålig eller åtmins- tone mindre trogen översättning.³

Hur har då Hrabal översatts till svenska? Det första exem- plet⁴ är hämtat ur berättelsen *Andělské voči* (Änglaögon)⁵ (in- terjektioner och talspråksmarkörer på den morfologisk-fonolo- giska nivån är understrukna):

"Jste mistr Beránek?" optal se.
Ale pekař se svalil a spal dál.
Zatřásl jím znovu a řekl: "Mistře, psal jste nám
dopis, který začínal: 'Vážení lumpové'...?"

³Naturligtvis kan man kompensera talspråksmarkörer på den mor- fologisk-fonologiska nivån med justeringar på den syntaktiska och lexikala nivån; men även om de olika nivåerna är renodlade i min framställning menar jag att man bör försöka utnyttja samtliga möjligheter vid översättning av starkt färgat tal- språk.

⁴Detta och följande exempel är valda för att ge prov på en koncentration av talspråkliga markörer.

⁵Ursprungl. i *Perlička na dně*, Prag 1963; cit. efter *Automat suět*, Prag 1966, s. 209 f./ I *Horizont* 1975:6, s. 40 f.; översatt av E. Strömberg.

5 A mistr vyskočil, mrskl sebou, natočil si
pojišťovák do světla, vzal mu hlavu do svých
tlap, díval se mu do očí, jako by jej chtěl zu-
líbat... a zařval: "To není von!" a hulákal do
10 stropu: "Kde je ta svině, co měla voči jak an-
děl?

"Co?" polekal se reprezentant a objel si
prstem límec košile.

"Jeje jeje jeje jeje!" hopsal mistr v pod-
15 vlíkačkách dílnou, "já, kterej má zásadu, jak
přijde pojišťovák do baráku, hned mu dat pěstí
do rypáku...tak já se podepíšu na takovej hnus-
nej podvod na lidstvu! A vyplatím prachy, který
jsem měl na bukový dříví!" - na důkaz si dal rá-
20 nu pěstí do čela, až mu oči zablikaly, a pokra-
čoval: "To ale ty jeho modrý voči! A to se mě ta
svině ptá, mistře, až půjdete do penze, chcete
jako prémií domek nebo vilku? A mistře, až bude-
me dělat s penzistama jednoměsíční bezplatný
25 vejlety... raději chcete k moři nebo do vele-
hor? A já, kráva, jsem řekl, že raději ten domek
a do těch velehor!" volal mistr a zase si dal
ránu do čela, až se srazil na kavalec, kde po-
kračoval: "A tak jsem v tom libým mračnu žil až
30 do večera, votvíral jsem dveře domečku díval
jsem se dalekohledem na velehory...

A večer jsem si přečetl stanovy, a když jsem
je dočetl, svalil jsem se rovnou sem," řekl a
ukázal na kavalec. Vymrštil se, drapl reprezen-
35 tanta za rukáv a odvěkl jej ke zdi, kde tukul
olámanými nehty na zeď, na nějaké součty a náso-
bení, a teď prstem podtrhl výslednou sumu a
řval: "Podvedli jste mě! Tohle bych vám musel
dát do chřtánu! Za padesát tisíc bych si musel
40 koupit roky nazpátek... ale na co? To mi ta
svině s andělskejma vočima, která to se mnou
sepisovala... to mi neřekla!" zamňoukal mistr a
ruce se mu rachiticky zkroutily.

- Är ni mäster Beranek? frågade han.

Men bagaren vräkte sig ner och sov vidare.

Han skakade honom omigen och sade: - Mäster, har
ni skrivit ett brev till oss som började:

5 Värderade pack...?

Då hoppade mäster upp, slängde sig runt,
vände försäkringsagenten mot ljuset, tog hans
huvud i sina labbar och tittade honom i ögonen,
som om han tänkte kyssa honom, och vrälade: -

- 10 Det är inte han! Och han gastade upp mot taket:
 - Var är det svinet som hade ögon som en ängel?
 - Vad för något? sade representanten förfärat
 och tog sig med fingret kring skjortkragen.
 - Jösses, jösses, jösses ja! Mäster skuttade i
 15 kalsongerna genom bageriet.
 - Jag, som har den föresatsen att så fort som
 försäkringsagenten kommer in här i kåken, då ger
 jag honom på truten... så skrev jag under på ett
 sådant avskyvärt bedrägeri mot mänskligheten!
- 20 Och jag betalade ut mina pengar, som jag hade
 till bokveden! Till bevis gav han sig ett slag i
 pannan så ögonen vindade, och han fortsatte: -
 Men det var hans blå ögon! Och så frågar mig det
 svinet, mäster, när ni blir pensionär... vill ni
 25 då som premie ha en liten stuga eller en liten
 villa? Och mäster, när ni skall göra gratis ut-
 flykter på en månad med pensionärerna... vill ni
 då helst fara till havet eller till fjällen? -
 Och jag, mitt fä, jag sade att jag helst ville
 30 ha en liten stuga och att jag helst ville resa
 till fjälls, skrek mäster och han gav sig ytter-
 ligare ett slag i pannan så han stöp på britsen,
 där han fortsatte: - Ja, så levde jag på ett
 härligt moln ända till kvällen, jag öppnade dör-
 35 ren till den lilla stugan, jag tittade i kikaren
 mot de där fjällen... På kvällen läste jag ige-
 nom statuterna, och när jag hade läst dom till
 slut, vräkte jag mig direkt här, sade han och
 pekade på britsen.

Den tjeckiska originaltexten innehåller framför allt en mängd obecná čestina-former (= OČ-former) som tjänar som talspråksmarkörer (r. 9, 10 von, voči, r. 15 ktorej, r. 17-18 takovej hmusnej, r. 18, 19 kte- rý, bukový, r. 21 modrý voči, r. 24, 25 penzistama, bezplatný vejlety, r. 29 libým, r. 30 votvíral, r. 41 andělskejma vočima), några hovorová čestina-former (= HČ-former) (r. 17, 18 podepíšu, lidstvu) och även några interjektioner (r. 14 Jeje jeje jeje jeje, r. 26 kráva), vilka jag ämnar behandla som hörande till den morfologisk-fonologiska nivån, eftersom interjektioner kan sägas sakna betydelseinnehåll på samma sätt som de morfologiska och fonologiska markö-

terna och lämnar översättaren samma frihet vid återgivandet som i fråga om dessa.

I översättningen återfinner man förutom de båda interjektionerna endast den vardagliga formen dom. För övrigt har översättaren inte valt några markerade former för att ge en mer talspråklig färgning åt avsnittet, även på de ställen där det finns möjlighet att använda varianter: r. 19 sådant, r. 23, 38 mig, r. 26 skall, r. 29 sade och r. 36 de.

Nästa exempel är hämtat ur berättelsen *Pražské jestličky / Prags julkrubbor*⁶:

- A pan Bedar podal ruku hostinskému, držel mu měkkou dlaň a vykládal: "Máte pěknou hospodu a já si ji zapamatuju. V každý hospodě někdo něco řekl, vo čem se dovíte jen v učenejch knihách.
- 5 Tak u Pinkasů plakal jeden host do piva a říkal, - pravý vzdělání znamená zruinovat se. - U Zlatýho tygra řekl jeden rada, - z lejna bič neupleteš, a když upleteš, nezapraskáš. - Na Kolčavce povídá harmonikář, - pravej mužskej je
- 10 vždycky drobet přivožralej, trošku je nastydlej a kapánek smrdí močůvkou. - U Dvou babiček řekl brejlatej student, - kluci, moderní umění je kurí voko, do kterýho se dostalo ječný zrna a do toho zrna se chytla obilná snět. - U Rozkošných
- 15 pověděl mrňavej konduktér, - mindráky jsou oslavou člověka. - U Zlatý palmy doznal se chlap s cvikrem, - cokoliv říkám, hned si zas vyvracím. - V Ticháku řekla domovnice, - sprostý slova jsou střelný modlitbičky proti sprostáctví. -
- 20 Kelnerka u Bílýho beránka řekla, - v tak lidnatým městě a já jsem tak samotinká. - U anděla věštil mlíkař, - moderní lidi začnou chodit pěšky. - Jedna slečna u Šenfloků prohlásila, - hlubokej zážitek je to samý jako universitní
- 25 knihovna. To je, co? A v každý hospodě se něco pěknýho řeklo a zrovna říká, že?"

⁶Usprungl. i *Perlička na dně*, Prag 1963; cit. efter *Automat svět*, Prag 1966, s. 180/ I *Ny tjeckisk och slovakisk prosa*, Stockholm 1965, s. 192; översatt av G. Olsson.

- 1 Herr Bedar räckte krögaren handen, höll hans mjuka handflata och lade ut texten: "Ni har en fin krog och jag skall komma ihåg den. På varje krog har det sagts någonting, som man bara kan
- 5 få reda på i lärda böcker. Hos Pinkas' grät en gäst i ölet och sa - riktig utbildning betyder att ruinera sig. - På Zlatý tygr sa ett herr råd - av dynga flätar man ingen piska och om man gör det så klatschar den inte. - På Kolčavka sa en
- 10 dragspelare - en riktig karl är alltid litet på snusen, litet förkyld och luktar piss en aning. - På Dvě babičky sa en glasögonprydd student - killar, modern konst är som ett öga på en potatis och i det ögat har det kommit en vagel och i
- 15 vageln har det blivit svamp. - Hos Rozkošnýs sa en liten konduktör - mindervärdeskänslor är en människas berömmelse. - På Zlatá palma medgav en kille med pincené - vad jag än säger, så kommer jag snart att motsäga mig själv. - På Tichák sa
- 20 föreståndarinnan - fula ord skjuter på grovheten som böner. - Servitrisen på Bílý beránek sa - här är jag så ensam i en stad, där det finns så mycket folk. - På Anděl spådde en
- 25 mjölkförsäljare - moderna människor får börja gå till fots. - En fröken hos Šenfloks yttrade - en djup upplevelse är detsamma som ett universitetsbibliotek. - Fint, va? På varje krog har det sagts någonting vackert och sägs just nu, va?"

Liksom i föregående exempel är OČ-formerna, tillsammans med några HČ-former, talrika i den tjeckiska texten (r. 3 zapamatuju, r. 3, 25 každý, r. 4 vo, učenejch, r. 6-7 pravý, Zlatýho, r. 9, 10 pravej mužskej, přivožralej, r. 10, 12, 13 nastyd-lej, brejilatej študent, kterýho, ječný, r. 15, 16 mrňavej, Zlatý, r. 18, 19 sprostý, střelný, r. 20-21 Bílýho, lidnatým, r. 22 lidi, r. 24 hlubokej, samý, r. 26 pěknýho).

I översättningen har man däremot nöjt sig med det ledigare sa i stället för sade, trots att varianter även hade varit tänkbara i fråga om andra former: r. 3, skall, r. 4, 28 någonting, r. 7 sig, r. 10, 11 litet, r. 18, 19 säger, mig och r.

28 sägs.

De två sista exemplen är tagna ur berättelserna *Anděl / Ängeln och Ingot a ingoti / Omgjutning*, vilka båda ingår i *Inzerát na dům, ve kterém už nechci bydlet / Annons om huset där jag inte längre vill bo*⁷:

Ani neviděla, jak kolem její hlavy pan Hulikán hodil čtvrtý oharek sirky, aby si zapálil další cigaretu a dál seděl se skloněnou hlavou na předprsni kocábky. Teď mrštil

5a cigaretou a seskočil:

"Anděl strážnej mě vopustil!" řekl pan Hulikán a vyšel před magacín a opakoval strážnému, "anděl strážnej mě vopustil! Dycky jsem byl zvyklej buďto na deputát, nebo že jsem si 10a něco ukrad. Ale tady? Dyk mi bylo líp i na tý lesní brigádě na Šumavě! Tam jsme aspoň měli pitího! Rusíni mě naučili vylejvat dvacet litrů denaturovanýho lihu do studánky, pak zapálit a v jistý chvíli to uhasit dekama... A studánka se 15a proměnila v kořálnu. Ale úder na buben do mý šlamastiky byla ta rána pěstí, kterou jsem zabil pivovarskýho koně, s kterým jsem rozvážel led. A vyhodili mě. Zkrátka, anděl strážnej mě vopustil," řekl pan Hulikán najisto strážnému.

Hon såg inte ens hur herr Hulikan kastade den fjärde avbrutna tändstickan förbi hennes huvud i sina försök att få eld på ytterligare en cigarrett, eller hur han fortsatte att sitta på 5a källrans kant med nedböjt huvud. Plötsligt slängde han cigaretten och hoppade ner:

"Skyddsängeln har övergett mig!" sa herr Hulikan och gick ut framför magasinet och upprepade för vakten, "skyddsängeln har övergett 10a mig! Jag har alltid varit van att få lite grand in natura eller åtminstone att ha möjlighet att knycka ett och annat. Men här? Då var det bättre

⁷ *Inzerát na dům, ve kterém už nechci bydlet*, Prag 1965, s. 41 f. och s. 49 f./ *Annons om huset där jag inte längre vill bo*, Stockholm 1968, s. 56 f. och s. 67; översatta av G. Nilsson, M. Rönnow och G. Skogmar i samarbete med M. Radlová-Jensen.

- till och med på skogsarbetarbrigaden i Böhmerwald. Där hade vi i alla fall något att dricka!
- 15a Ryssarna lärde mig att hålla tjugo liter denaturerad sprit i en källa och sen tända på och släcka det igen med filter efter en viss tid... Och så var källan förvandlad till en brännvinskrog. Men klockan klämtade för mig och eländet
- 20a började, när jag hade gett bryggargästen som jag körde omkring is med en smocka så att den dog. Då fockade dom mig. Kort och gott, skyddsängeln har övergett mig", försäkrade herr Hulikan för vakten.

"Ale je tady lidstvo", řekl živnostník. "Jsou tady ideje."

- "Ale kamarade, lidstvo, to jsme poznali v kriminále, tam je teď lidstvo! Samí udavači, maniaci, kdejaké lempl, držka stížená stihomanem.
- 5b Tam jsme přeci neslyšeli nic jiného, než já jim to ukážu, až přijede Zenkl od Chebu na bílém koni", volal doktor filosofie a víčko se mu nízilo níž a níž, "to, že jste vůl, to vám lidstvo promine, ale že umíte pět jazyků, to vám hlavně v kriminále neodpuštějí nikdy. Jedna taková svině, která tam byla za politiku jako já, ta tam dělala kočího a každého, kdo přišel, vyšetřovala, a hovno mu do toho bylo. 'Copak si proved?' povídá a položil na mě bič. Povídám, když já se to stydím říct, a von mě šlehl bičem, tak povídám, 'já jsem jebal kozu.' A von to žral. 'A co a jak?' a já povídám: 'Kozu, a přitížilo mi, že ta koza byla v jiném stavu a že jsem ji natrh.' A
- 20b měl jsem od té krávy pokoj, ale musel jsem si dávat bacha, ten kočí mi jednou pustil vozejk na nohu, ještě že mi haksna zapadla do kanty schoďů. Jak já bych dovedl dát přes držku! Takovou parádní po držce! Ale rozum, ouha! Vždyt sám to
- 25b znáte, byli s námi jen samí lautr machři na sýčárny. Ale von ji stejně někdo ode mne slízne, sakra to zchytá, facka jak Brno!"

"Men mänskligheten finns ju fortfarande", sa småföretagaren, "och ideerna."

- "Men kamrat, mänskligheten lärde vi ju känna i fängelset, där fanns verkligen mänskligheten i sin prydno! Bara angivare, maniska galningar, allt slags slödder, kräk med förföljelsemani. Där hörde man aldrig något annat än: jag skall

nog visa dom, när Zenkl kommer från Amerika på
 sin vita häst", nästan skrek filosofidoktorn,
 10b och hans ögon blev allt smalare, "är man en
 idiot så bryr sig mänskligheten inte om det, men
 kan man fem språk får man aldrig förlåtelse,
 särskilt inte i fängelset. Ett svin som var där
 av politiska skäl precis som jag tjänstgjorde
 15b som kusk och undersökte alla som kom dit, fast
 han inte hade ett skit med det att göra, 'vad
 har du gjort?' sa han och hotade mig med piskan,
 'det skäms jag för att säga', sa jag, och då gav
 han mig ett piskrapp, 'jo, jag har knullat med
 20b en get.' Och det gick han på. 'Hur då va?' och
 jag svarade: 'med en get, ja, och det förvärrade
 det hela att geten var dräktig och att jag hade
 skadat den!' Sen fick jag vara i fred för den
 idioten, men jag var tvungen att ta mig i akt
 25b för honom, och en gång släppte han en dragkärra
 på min fot, men som tur var kom foten in under
 kanten på ett trappsteg. Jag skulle ha kunnat
 slå honom på käften ordentligt! En riktigt rejäl
 smocka på käften! Men förnuftet sa stopp! Ja, ni
 30b vet ju i alla fall själv, att dom som var där
 tillsammans med oss var en samling oförläp-
 terliga skurkar. Men nån gång ska jag i alla
 fall, ta mig fan, ge honom en smocka så att
 skallen trillar av!"

Till skillnad från de tidigare exemplen har översättarna här
 med hjälp av en del lediga och vardagliga ordformer försökt
 att återge originalens stil med deras i första hand många ÖC-
 former; man lägger också märke till interjektionen ta mig fan
 för den tjeckiska talspråksformen sakra (r. 27b): här har
 översättarna bland möjliga varianter (t.ex. fan, för tusan,
 djävlar (anamma), jäklar, förbannat) valt en tämligen stark
 svensk form som väl svarar mot originalets stiltivå. Men fort-
 farande har man lämnat en hel del möjligheter outnyttjade: r.
 10a grand, r. 14a, 7b något, r. 15a, 19a, 23a, 17b, 19b mig,
 r. 7b skall, r. 11b sig, r. 18b säga.

Hur kan man då gå till väga för att återge det talade
 språkets omedelbarhet och märg när man översätter Hrabal? Som

utgångspunkt tror jag att man måste ställa upp en enkel stilnivåskiss för den hrabalska prosan. Detta för att ha kontroll över vilka stilnivåer man arbetar med och vilka stilmarkörer man har tillgängliga på olika nivåer. En sådan skiss kan t.ex. se ut som följande:

- 1) skriftspråklig stil
- 2) ledig stil
- 3) vardaglig stil
- 4) talspråklig stil, dialektalt färgad stil, slang, (vulgär stil)

A. syntaktiska markörer:

- 1) hypotax, s-passiv, sammansättning i st. f. ordgrupp, strykning av ha i bisats, sammanhållna prepositionsfraser, TSR-adverbial på satsadverbiallets plats, satsförkortningar, vänstertyngd m.m.
- 2) tendens till 1)
- 3) tendens till 4)
- 4) paratax, bli-passiv, syntaxstörningar, korta satser, huvudsatsinledning med definit led, emfatisk omskrivning, formellt subjekt, dubbel satsdel, satsfläta, kluvna prepositionsfraser, flyttning av satsadverbial till TSR-adverbiallets plats, dubblering, dubbelsupinum, högertyngd m.m.

B. lexikala markörer

- 1) skriftspråkligt ordval
- 2) ledigt ordval
- 3) vardagligt ordval
- 4) talspråkligt ordval, dialektalt färgat ordval,

slang. (vulgärt ordval)

C. morfologiska och fonologiska markörer

(typexempel):

- 1) arbetaren, middagen, morgon, staden, barnen, huvudet, dagar, kryddor, äpplen
 lille-lilla, (rolig, roligt)
 skall, giva, givit, taga, tagit, säga, säger, sade, lade, hittade, vara o. var, är
 litet, mera, sedan, ned, upp, mycket
 någon, sådan, mig, jag, honom, det, de o. dem, vad
 tio, trettio
 med
 och o. att (infinitivmärke)
 nej
- 2) arbetarn, stan
 ska, ge, gett, ta, sa
 lite, mer, sen, ner
- 3) middan, morron, huvet, dar
 lilla-lilla
 säja, säger, la
 opp, mycke
 nån, sån, mej, dom o. dom
 tie, tretti
 nä
- 4) barna el. barnena, krydder, äpple
 (roli, rolit)
 tatt, (sä, sär), (va o. va), hitta, e el. ä

6

10

(ja), (han), de el. dä, di o. di, (va)

me el. mä

å o. å

1

Generellt sett är det lämligast att hålla sig på den andra nivån (ledig stil) i fråga om morfologiska och fonologiska markörer för den löpande relationen och endast tillgripa den första nivån (skriftspråklig stil) för att få fram speciella effekter (en högtidlig, arkaiserande, byråkratisk el. likn. stilprägel). Lika okomplicerat är inte nivåvalet för det direkta talet.

I Hrabals till stor del självbiografiska roman *Postřiziny*⁸ kommer i fjärde kapitlet farbror Pepin på besök - han säger att han tänkt stanna i fjorton dagar, men blir kvar i fjorton år; dessutom sätter han genast igång att berätta på sitt eget mycket karakteristiska vis och drar bland annat den oförglömliga historien om farbror Metud i Jezera och dennes tvätthörn (de romerska siffrorna i marginalen betecknar olika versioner av det direkta talet och understrykningarna markerar alla ordformer som ändras i någon av versionerna):

Na víku krabice síliče svalů bylo napsáno: I vy budete vlastnit tak krásné tělo, mít mohutné svaly a strašlivou sílu!

A Francin každé ráno cvičil svaly, které
5 sice měl zrovna tak nádherné jako ten gladiátor na víku těch síličů svalů, avšak Francin viděl sám sebe jako staženého králička. Postavila jsem na plotnu hrnec s bramborami, vzala krabici, na které byla fotografie nádherného borce, a hlasi-
10 tě jsem přečetla:

- I vy budete mít sílu jako tygr, který jednou ránou své tlapy zabije dobytče daleko větší, než je sám. -

⁸Prag 1976, s. 40-44.

- A Francin se zadíval na chodník a síliče
 15 svalů mu zvadly v prstech a Francin si hned lehl
 na otoman jako podtatý a řekl:
 - Pepin. -
 - Tak konečně uvidím tvého bratra, konečně
 uslyším svého švagra, švagříčka! - A opřela jsem
 20 se o futra oken a tam na chodníku stál člověk,
 na hlavě oválný klobouček, kárované rajtky za-
 strčené do zelených tyrolských punčoch, krčil
 nos a na zádech měl vojenský ruksak.
 - Strýcu Jožine, - volala jsem na prahu, -
 25 pojďte dál. -
 - A kterápak vy jste? - řekl strýc Pepin.
 - No já su vaše švagrová, vítajte pěkně! -
 - Sakra, to mám štěstí, že mám tak čupr
 švagrovou, ale kde je Francin? - ptal se strýc
 30 a dral se do kuchyně a do pokoje.
 - A tady, tak co je s tebou? Ty ležíš? Tož
 sakra, já jsem k vám přijel na návštěvu, nebudu
 tady dýl než čtrnáct dní, - hovořil strýc a jeho
 hlas duněl a řezal se vzduchem jak prapor, jak
 35 vojenský povel, a Francin každým slovem byl
 elektrizován, vyskakoval a namotával na sebe de-
 ku.
 - Nechajó tě všichni pozdravovat, akorát Bó-
 chalena, ta už má po smrti, nějaké tachonýr jí
 40 dal do polena prach a baba, jak to dala do špor-
 herto, tak to vybuchlo a lísklo to babu po čuni
 a zatřepala se a bylo po ní. -
 - Bóchalena? - spraskla jsem rukama, - to
 byla vaše sestra?
 45 - Ale jaká sestra? To byla kmotřenka, to by-
 la baba, která celé den práskala jabka a bochte
 a třicet let říkala: Děti, já brzy homřo, nic se
 mi nesce dělat, jen bech spala... a já jsu taky
 nějaké maróda, - řekl strýc a rozvázal provázky
 50 tlumoku a vysypal na podlahu ševcovské náčiní, a
 Francin, když uslyšel ten rachot, tak si přilo-
 žil dlaně na obličej a naříkal, jako by mu strýc
 nasypal to obuvnické nářadí do mozku.
 - Strýcu Jožine, - řekla jsem a přistrčila
 55 pekáč, - vemte si tady buchtičku. A strýc Pepin
 snědl dvě buchty a prohlásil: - Jsou nějaké ma-
 rodné. - [...]
 - A co dělá stréček na Jezerech? - zeptala
 jsem se.
 60 Strýc mávl rukou s despektem a vzal Francina
 za rameno a natočil si ho a velikým hlasem mu s

nadšením líčil:

- Tak stréc Metud na Jezerech začal být takové divné, a tak četl v novinách: Nudíte se?
- 65 Kupte si medvídka mývala. A že ten stréc Metud neměl děti, tak si napsal na ten inzerát a za týden přišel ten medvídek mýval v bedýnce. No bylo to něco! Jako dítě, s každým se kamarádil, ale akorát že co viděl, tak všechno uméval, a tak
- 70 strécovi Metudovi umyl budíka a troje hodinky tak, že už je nikdo nedá dohromady. Pak umyl jedné všechno koření. A pak zase, když stréc Metud rozmontoval bicykl, tak medvídek mýval mu to chodil umévat do potoka a sousedé chodili a říkali: Strýcu Metku, nepotřebujete takové krám?
- 75 Našli jsme to v potoce!, a jak už přinesli několik sóčástí, tak Metud se jde podívat, a medvídek mýval mu roznosil skoro celé bicykl. Ty buchy jsou ale dobrý. A ten medvídek chodil na
- 80 záchod jedině na almaru, tak celý stavení smrdělo tím záchodem, nakonec všechno museli před medvídkem zamýkat, a dokonce museli si i šeptat. Ty buchy jsou dobrý, škoda že jsem tak maróda. Ale medvídek dával rozor, kam si dávají klíč, a
- 85 odemkl si, co před ním kde schovali. Ale nejhorší, že ten medvídek večer dával bacha, a jak stréc Metud dal tetičce hubičku, tak medvídek se sápal a chtěl taky, a tak stréc Metud musel chodit s tetičkou Rozárou na rande do lesa, jako z
- 90 svobodna, a ještě pořád se otáčeli, jestli medvídek nestojí za nima. A tak se tedy nenudili, až jedné jeli na dva dny a medvídek se tak nudil o tom svatým Duchu, že rozházal ty veliký kachlový kama v pokoji a doprasil tak nábytek a peřiny a prádlo v kostnu, že stréc Metud sedl a
- 95 napsal do Moravské orlice inzerát: Nudíte se? Kupte si mývala! A od té doby je vyléčené z trudnomyslnosti. -

På locket till kartongen med muskelstärkaren stod det skrivet: Även ni kommer att äga en lika vacker kropp, få väldiga muskler och en fruktansvärd styrka!

- 5 Och Francin tränade varje morgon sina muskler, som emellertid var precis lika ståtliga som de som gladiatorn på locket till muskelstärkaren hade, men Francin såg sig själv som en flådd kanin. Jag satte en
- 10 gryta med potatis på spisen, tog kartongen

där fotografiet av den ståtliga atleten fanns och läste högt:

- Även ni kommer att bli stark som en tiger, vilken med ett slag av sin tass dödar
15 byten långt större än den själv är.

Och Francin kastade en blick på trottoaren och muskelstärkaren slaknade i händerna på honom och Francin lade sig genast på otomanen som om han hade blivit nerklubbad

20 och sa:

- Pepin.

Då får jag äntligen se din bror, äntligen får jag höra min svåger, min lille svåger!

I - Då får jag äntligen se din bror, änt-
25 ligen får jag höra min svåger, min lilla svåger.

Och jag lutade mig mot fönsterkarmen och där på trottoaren stod mänskan, med en oval liten hatt på huvudet, rutiga ridbyxor ner-
30 stoppade i gröna tyrolerstrumper, rynkade näsan och hade en militärränsel på ryggen.

- Farbror Jožin, ropade jag på tröskeln, stig på!

I - Och vem är ni då? sa farbror Pepin på
35 sin breda landsbygdsmähriska.

III - Ä vem ä ni då? sa farbror Pepin på sin breda landsbygdsmähriska.

I - Men jag är er svägerska, hjärtligt välkommen!

III 40 - Men jag ä er svägerska, hjärtligt välkommen!

I - För sjutton, tänk att jag har en sådan näpen svägerska, men var är Francin? frågade Pepin och trängde in i köket och stora rum-
45 met.

II - För tusan, tänk att jag har en sån näpen svägerska, men var är Francin? frågade Pepin och trängde in i köket och stora rum-
met.

III 50 - För fasen, tänk att jag har en sån näpen svägerska, men var ä Francin? frågade Pepin och trängde in i köket och stora rum-
met.

I - Och här då, vad är det med dig? Ligger du? Jo för sjutton, jag har kommit för att
55 hälsa på er, jag blir inte längre än fjorton dagar, pratade Pepin på och hans röst dånade och den skar genom luften som en fanfar, som

- ett militärt kommando, och Francin blev
 60 elektrificerad av varje ord, hoppade upp och
 ner och lindade in sig i en filt.
- II
 - Och här då, vad är det med dej? Ligger
 du? Jo för tusan, jag har kommit för att
 hälsa på er, jag blir inte längre än fjorton
 65 dar, pratade Pepin på och hans röst dånade
 och den skar genom luften som en fanfar, som
 ett militärt kommando, och Francis blev
 elektrificerad av varje ord, hoppade upp och
 ner och lindade in sig i en filt.
- III 70
 - Å här då, vad ä dä mä dej? Ligger du?
 Jo för fasan, jag har kommit för å hälsa på
 er, jag blir inte längre än fjorton dar,
 pratade Pepin på och hans röst dånade och
 den skar genom luften som en fanfar, som ett
 75 militärt kommando, och Francin blev elektri-
 ficerad av varje ord, hoppade upp och ner
 och lindade in sig i en filt.
- I
 - Alla hälsar till dig, ackurat Bóchale-
 na, hon är redan död, någon gynnare lade en
 80 gubbe bland hennes ved, och när gumman lade
det i spisen, så smällde det och det flög i
 käften på gumman och hon riste till och så
 var det slut med henne.
- II
 - Alla hälsar till dej, ackurat Bóchale-
 na, hon är redan död, nån gynnare la en gub-
 85 be bland hennes ved, och när gumman la det i
 spisen, så smällde det och det flög i käften
 på gumman och hon riste till och så var det
 slut med henne.
- III 90
 - Alla hälsar till dej, ackurat Bóchale-
 na, hon ä redan dö, nån gynnare la en gubbe
 bland hennes ved, å när gumman la dä i spi-
 sen, så smällde dä å dä flög i käften på
 gumman å hon riste till å så var dä slut mä
 95 henne.
- Bóchalena? sa jag och slog ihop hän-
 derna, var det er syster?
- I
 - Vad då för syster? Det var min gudmor,
det var en gumma som satt och proppade i sig
 100 äpplen och bullar dagarna i ända och som i
trettio år sa: Barn, snart dör jag, inte nå-
got vill jag göra, bara sova... och jag är
 också lite krasslig, sa Pepin och knöt upp
 remmarna på ränseln och strödde ut sina sko-
 105 makarverktyg på golvet, och när Francin
 hörde det skramlet, lade han handen över an-

- siktet och jämrade sig som om Pepin hade strött ut skomakarredskapen i hjärnan på honom.
- II 110 - Vad då för syster? Det var min gudmor, det var en gumma som satt och proppade i sei äpplen och bullar dagarna i ända och som i tretti år sa: Barn, snart dör jag, inte nåt vill jag göra, bara sova... och jag är också
- 115 lite krasslig, sa Pepin och knöt upp remmarna på ränseln och strödde ut sina skomakarverktyg på golvet, och när Francin hörde det skramlet, lade han handen över ansiktet och jämrade sig som om Pepin hade strött ut skomakarredskapen i hjärnan på honom.
- 120 III - Vadå för syster? Då var min gudmor, då var en gumma som satt å proppa i sei äpple å bullar darna i ända å som i tretti år sa: Barn, snart dör jag, inte nåt vill jag göra,
- 125 bara sova... å jag ä också lite krasslig, sa Pepin och knöt upp remmarna på ränseln och strödde ut sina skomakarverktyg på golvet, och när Francin hörde det skramlet, lade han handen över ansiktet och jämrade sig som om
- 130 Pepin hade strött ut skomakarredskapen i hjärnan på honom.
- Farbror Jožin, sa jag och höll fram ett fat, ta en bulle här.
- I Och farbror Pepin åt två bullar och
- 135 förklarade: - Jag är lite krasslig.
- III Och farbror Pepin åt två bullar och förklarade: - Jag ä lite krasslig. [...]
- Och vad sysslar farbrorn i Jezera med? frågade jag.
- 140 Pepin viftade föraktfullt med handen och tog Francin i axeln och vände på honom och skildrade hänfört och med hög röst för honom
- I - Farbror Metud i Jezera började bli lite
- 145 konstig, och så läste han i tidningen: Har Ni tråkigt? Köp Er en tvättbjörn. Och eftersom farbror Metud inte hade några barn, så svarade han på den där annonsen och efter en vecka kom den där tvättbjörnen i en liten
- 150 låda. Och det var minsann något! Som ett barn, blev kompis med alla, men ackurat allt vad den såg skulle den tvätta, och den tvättade farbror Metuds väckarklocka och tre fickur så man aldrig kunde få ihop dem igen.

- 155 Sen tvättade den en gång alla kryddorna. Och sen, när farbror Metud plockade sönder sin cykel, så gick tvättbjörnen och tvättade delarna till den i bäcken och grannarna kom och sa: Farbror Metud, behöver ni inte de här grejerna? Vi hittade dem i bäcken! Och när de redan hade kommit med några delar, så gick Metud för att titta, och tvättbjörnen hade burit iväg med nästan hela cykeln för honom. De här bullarna är ju goda. Och den
- 165 där tvättbjörnen gick bara på dass i ett klädskåp, så hela huset stank av det där dasset, till slut var de tvungna att låsa allt för tvättbjörnen, och de var till och med tvungna att viska till varandra. De här
- 170 bullarna är goda, synd att jag är så krasslig. Men tvättbjörnen såg var de lade nycklarna och låste upp överallt där de hade gömt något för den. Men det värsta var att den där tvättbjörnen hade ögonen på skaft om
- 175 kvällarna, och när farbror Metud gav sin tant en puss, så blev tvättbjörnen alldeles till sig och ville också ha en, och därför var farbror Metud tvungen att stämna träff med tant Rozára i skogen, precis som innan
- 180 de var gifta, och de vände sig om hela tiden för att se om tvättbjörnen inte stod bakom dem. Och därför så hade de det inte tråkigt, tills de en gång reste bort på två dagar och tvättbjörnen hade det så tråkigt under de
- 185 där pingstdagarna, att den rev ner den stora kakelugnen i vardagsrummet och skitade ner möblerna och bolstren och linnet i klädkistan så till den grad att farbror Metud satte sig ner och skrev en annons till Mähriska
- 190 örnen: Har ni tråkigt? Köp Er en tvättbjörn! Och sen dess har han varit botad från tungsinthet.

II

- Farbror Metud i Jezera började bli lite konstig, och så läste han i tidningen:
- 195 Har ni tråkigt? Köp Er en tvättbjörn. Och eftersom farbror Metud inte hade några barn, så svarade han på den där annonsen och efter en vecka kom den där tvättbjörnen i en liten låda. Och det var minsann nåt! Som ett barn,
- 200 blev kompis med alla, men ackurat allt vad den såg skulle den tvätta, och den tvättade

farbror Metuds väckarklocka och tre fickur så man aldrig kunde få ihop dom igen. Sen tvättade den en gång alla kryddorna. Och 205 sen, när farbror Metud plockade sönder sin cykel, så gick tvättbjörnen och tvättade delarna till den i bäcken och grannarna kom och sa: Farbror Metud, behöver ni inte dom här grejerna? Vi hittade dom i bäcken! Och 210 när dom redan hade kommit med några delar, så gick Metud för att titta, och tvättbjörnen hade burit iväg med nästan hela cykeln för honom. Dom här bullarna är ju goda. Och den där tvättbjörnen gick bara på dass i ett 215 klädskap, så hela huset stank av det där dasset, till slut var dom tvungna att låsa allt för tvättbjörnen, och dom var till och med tvungna att viska till varandra. Dom här bullarna är goda, synd att jag är så krass- 220 lig. Men tvättbjörnen såg var dom la nycklarna och läste opp överallt där dom hade gömt nåt för den. Men det värsta var att den där tvättbjörnen hade ögonen på skaft om kvällarna, och när farbror Metud gav sin 225 tant en puss, så blev tvättbjörnen alldeles till sej och ville också ha en, och därför var farbror Metud tvungen att stämma träff med tant Rozára i skogen, precis som innan dom var gifta, och dom vände sej om hela ti- 230 den för att se om tvättbjörnen inte stod bakom dom. Och därför så hade dom det inte tråkigt, tills dom en gång reste bort på två dar och tvättbjörnen hade det så tråkigt under dom där pingstdagarna, att den rev ner 235 den stora kakelugnen i vardagsrummet och skitade ner möblerna och bolstren och linnet i klädkistan så till den grad att farbror Metud satte sej ner och skrev en annons till Mähriska örnen: Har ni tråkigt? 240 Köp Er en tvättbjörn! Och sen dess har han varit botad från tungsinhet.

III

- Farbror Metud i Jezera börja bli lite konstig, å så läste han i tidningen: Har ni tråkigt? Köp Er en tvättbjörn. Å eftersom 245 farbror Metud inte hade nåra barn, så svara han på den där annonsen å efter en vecka kom den där tvättbjörnen i en liten låda. Å då var minsann nåt! Som ett barn, blev kompis må alla, men ackurat allt vad den såg skulle

- 250 den tvätta, å den tvätta farbror Metuds väckarklocka å tre fickur så man aldrig kunde få ihop dom igen. Sen tvätta den en gång alla krydderna. Å sen, när farbror Metud plocka sönder sin cykel, så gick tvättbjörnen å
- 255 tvätta delarna till den i bäcken å grannarna kom å sa: Farbror Metud, behöver ni inte dom här grejerna? Vi hitta dom i bäcken! Å när dom redan hade kommit må nära delar, så gick Metud för å titta, å tvättbjörnen hade burit
- 260 iväg må nästan hela cykeln för honom. Dom här bullarna å ju goa. Å den där tvättbjörnen gick bara på dass i ett klädskep, så hela huset stank av dä där dasset, till slut var dom tvungna å låsa allt för tvättbjör-
- 265 nen, å dom var till å må tvungna å viska till varandra. Dom här bullarna å goa, synd att jag å så krasslig. Men tvättbjörnen såg var dom la nycklarna å låste opp överallt där dom hade gömt nåt för den. Men dä värsta
- 270 var att den där tvättbjörnen hade ögona på skaft om kvällarna, å när farbror Metud gav sin tant en puss, så blev tvättbjörnen alldeles till sej å ville också ha en, å därför var farbror Metud tvungen å stämma träff må
- 275 tant Rozára i skogen, precis som innan dom var gifta, å dom vände sej om hela tiden för å se om tvättbjörnen inte stod bakom dom. Å därför så hade dom dä inte tråkigt, tills dom en gång reste bort på två dar å tvätt-
- 280 björnen hade dä så tråkigt under dom där pingstdarna, att den rev ner den stora karkelugnen i vardagsrummet å skita ner möblerna å bolstrena å linnet i klädkistan så till den grad att farbror Metud satte sej ner å
- 285 skrev en annons till Mähriska örnen: Har Ni tråkigt? Köp Er en tvättbjörn! Å sen dess har han varit botad från tungsinhet.

I den tjeckiska originaltexten lägger man, tillsammans med det expressivt talspråkliga ordvalet, framför allt märke till de många dialektala ordformerna av lite obestämt landsbygds-mähriskt ursprung, vilka uppblandade med en del OČ- och HČ-former ger det direkta talet en genuin prägel (r. 24, 54, 75 Strýcu, r. 27 su, r. 31 tebó, r. 38 Nechajó, r. 39, 49, 56

nějaké, r. 47 homřo, r. 48 nesce, bech, r. 48, 56 jsu, r. 58 stréček, r. 63, 65 (70) stréc, r. 64 divné, r. (69), 74 umévat, r. 72, 92 jedno, r. 77 sóčastí, r. 78 celé, r. 79, 83 jsó, r. 89 tetičkou Rozárá, r. 97 vyléčené; r. 33 dýl, r. 46 jabka, r. 70 budíka, r. 72, 81 všecko, r. 79, 83 dobrý, r. 80 celý, r. 91 nima, r. 93 svatým, r. 93-94 veliký kachlový, r. 97 tvý).

I mitt förslag till översättning ligger den löpande relationen och version I av det direkta talet på stilnivå 2 (ledig stil), vilket man kan se av former som r. 19 nerklubbad, r. 20, 34, 96, 123, 125, 132 sa, r. 28 mánskan, r. 29-30 nerstoppade, r. 61, 186 ner, r. 103, 135 lite, r. 155, 156, 191 sen. Som en detalj kan man uppmärksamma att även stilnivå 1 (skriftspråklig stil) är representerad genom texten som Francin läser på locket till kartongen med muskelstärkaren (r. 13 bliva). I version II, som ligger på stilnivå 3 (vardaglig stil), är ändringarna (om vi begränsar oss till historien om tvättbjörnen) inte så många (dom, nát, sej, la, opp, dar), men tillräckliga för att ge en anstrykning av talspråkighet även på den morfologisk-fonologiska nivån. Men det är först i version III, som ligger på stilnivå 4 (talspråklig stil, överensstämmelsen mellan de syntaktiska, lexikala och morfologisk-fonologiska markörerna är tillräcklig, tack vare att man även gör bruk av de talspråkliga markörerna på den morfologisk-fonologiska nivån. Genom att utnyttja de rika möjligheterna att modellera fram talspråksliknande ordformer kommer man enligt min mening Hrabals prosa ytterligare en bit in på livet.

Avslutningsvis får man inte glömma att version III är en renodlad provöversättning av ett begränsat stycke text. Vid översättning av längre partier - t.ex. farbror Pepins 88-sidiga monolog i *Taneční hodiny pro starší a pokročilé*⁹ - måste naturligtvis talspråksmarkörerna användas sparsammare och sät-

⁹Prag 1976, s. 40-44.

tas in utan någon konsekvens för att undvika att den talspråkliga friskheten går förlorad.